

MINISTRSTVO ZA OKOLJE IN PROSTOR

AC11/A1/4

**POROČILO ODBORA ZA PREVERJANJE
ZA XI. ALPSKO KONFERENCO O IZVAJANJU
DEKLARACIJE „PREBIVALSTVO IN KULTURA“
SPREJETE NA IX. ALPSKI KONFERENCI**

Uvod

To poročilo predstavlja izvajanje Deklaracije „Prebivalstvo in kultura“ pogodbenic Alpske konvencije. Po splošnem poglavju, ki zajema sklepe, navedbo skupnih aktivnosti pogodbenic ter splošne navedbe o izvajanju deklaracije, sledijo v drugem poglavju pregled postopka za pripravo poročila ter navedbe o težavah pri izpolnjevanju standardizirane strukture. Stanje izvajanja ciljev in ukrepov s primeri, ki jih zajema Deklaracije „Prebivalstvo in kultura“, je predmet tretjega poglavja. V tem osrednjem delu poročila, ki obravnava vsa posamezna podpodročja deklaracije, je poudarek na številnih ukrepih, v okviru katerih se Deklaracija izvaja v državah alpskega loka. To naj bi pogodbenicam omogočilo, da se učijo druga od druge. Četrto poglavje povzema nekaj zaključkov.

1. Splošno k izvajanju Deklaracije „Prebivalstvo in kultura“

• Sklepi

V skladu s členom 2(1) Alpske konvencije zagotavljajo pogodbenice enotno politiko za ohranitev in varstvo Alp, ter pri tem enako upoštevajo interese vseh alpskih držav, njihovih alpskih regij ter Evropske skupnosti s preudarno in trajno rabo virov. Čezmejno sodelovanje v alpskem prostoru se okrepi ter prostorsko in strokovno razširi.

Za doseg tega cilja bodo pogodbenice v skladu s členom 2(2) Alpske konvencije posegle po primernih ukrepih, zlasti na področjih, navedenih pod črkami a do l. Na odličnem prvem mestu je politično področje „Prebivalstvo in kultura“, za katerega postavlja Deklaracije cilj spoštovanja, ohranjanja in podpiranja kulturne in družbene samobitnosti avtohtonega prebivalstva ter zagotavljanje njegove življenjske osnove, še posebej poselitve in gospodarskega razvoja, ki sta znosna okolju ter pospeševanja medsebojnega razumevanja in partnerskega vedenja med alpskim in zunajalpskim prebivalstvom.

VIII. Alpska konferenca v Garmisch-Partenkirchnu je leta 2004 sklenila izdelati politično Deklaracijo na temo „Prebivalstvo in kultura“, ter da je treba to deklaracijo preveriti v skladu s sklepom VII/4 Alpske konference in štiri leta po njenem sprejemu na osnovi izkušenj oceniti, ali je primerno izdelati izvedbeni protokol "Prebivalstvo in kultura"¹. To poročilo daje elemente za tako odločitev.

Besedilo Deklaracije "Prebivalstvo in kultura" je potrdila IX. Alpska konferenca v Alpbachu leta 2006². Sestavljajo ga cilji na petih področjih „Zavest o pripadnosti skupnosti in sodelovanje“, „Kulturna raznolikost“, „Življenjski prostor, kakovost življenja in enake možnosti“, „Gospodarski prostor“ in „Vloga mest in podeželja“ ter ukrepi s primeri, navedeni v prilogi k deklaraciji, za izvajanje katerih so se zavzele pogodbenice Alpske konvencije³.

Deklaracija „Prebivalstvo in kultura“ je izjava o samoobveznosti pogodbenic političnega značaja in kot takšna ni obvezujoč dokument v smislu mednarodnega prava. Preverjanje izvajanja deklaracije se zato ne more nanašati na ugotavljanje morebitnega neupoštevanja obveznosti mednarodnega prava, temveč lahko ponuja le dejanski seznam aktivnosti, ki so jih pogodbenice opravile pri izvajanju ciljev deklaracije. To še toliko bolj velja zato, ker Deklaracija ni zaključen seznam ukrepov izvajanja, temveč so ti ukrepi za izvajanje njenih ciljev navedeni

¹ Glej sklep k TDR 11, točki 2 in 5 VIII. Alpske konference

² Glej sklep k TDR 11, točki 1 IX. Alpske konference

³ Glej Dokument IX/11/1

le kot posamezni primeri. V tem smislu navaja predloženo poročilo le opis aktivnosti, ki so si jih kot temo zastavile pogodbenice.

- **Skupne aktivnosti pogodbenic**

V okviru sprejema Deklaracije leta 2006 so se v Alpbachu ministrice in ministri med drugim tudi zavezali, da bodo podprli koristne pobude, da bi lahko prebivalstvo, nevladne organizacije, občine in regije aktivno sodelovale pri izvajanju Deklaracije „Prebivalstvo in kultura“ v prid trajnostnega razvoja alpskega prostora.

Na osnovi tozadavnega predloga Italije, katerega cilj je bil, da se v različnih delih alpskega prostora izvajajo skupne aktivnosti pogodbenic o obveščanju občin in regij o Deklaraciji „Prebivalstvo in kultura“⁴, so skupno potekale štiri prireditve.

Prvi impulz je bil podan s konferenco 3. in 4. marca 2008 v Beljaku, ki je zahvaljujoč sodelovanju med Avstrijo, Italijo in Stalnim sekretariatom Alpske konvencije dala priložnost, da se cilji in vsebine Deklaracije "Prebivalstvo in kultura" predstavijo širši mednarodni javnosti, posamezna tematska področja pa se poglobijo v petih vzporedno potekajočih delavnicah.

V sodelovanju Slovenije, Italije, francoskega predsedstva Alpske konference in Stalnega sekretariata je bil organiziran seminar 28. in 29. maja 2008 v Dobrovem, ki se je tudi zaradi tematske povezanosti s težišči predsedovanja Slovenije Svetu EU poglobljeno ukvarjal s kulturo gradnje v Alpah v luči podnebnih sprememb. Ob tej priložnosti je bilo govora tudi o možnih sinergijah med Deklaracijo "Prebivalstvo in kultura" in Deklaracijo o podnebnih spremembah v Alpah.

Tretja konferenca je potekala 26. in 27. junija 2008 v Ostani ob sodelovanju Italije, francoskega predsedstva Alpske konference in Stalnega sekretariata ter je bila spričo posebnih ukrepov občine gostiteljice na področju ponovne oživitve njihovega hribovskega območja in zaradi lege sredi okcitanske doline blizu italijansko-francoske meje idealna priložnost za poglobitev tematskega področja "Kulturna raznolikost" deklaracije.

Četrta prireditev je bila nato 13. in 14. februarja 2009 v Tiranu (I) in Poschiavu (CH), v dveh krajih, ki ju med seboj povezuje retijska železnica in ki delita čezmejno točko svetovne dediščine UNESCO. Aktivnosti so se natančneje dotikale teme "Gospodarski prostor" deklaracije v povezavi z urejanjem krajine.

- **Splošno k izvajanju Deklaracije „Prebivalstvo in kultura“**

Izvajanje Deklaracije „Prebivalstvo in kultura“ pogodbenic je raznoliko. Italija, Avstrija in Slovenija omenjajo svoje sodelovanje na pravkar navedenih skupnih prireditvah, Avstrija in Švica projekte v okviru Lokalne agende 21, zlasti na področju obnove vasi.

Aktivnosti v zvezi z izvajanjem Deklaracije „Prebivalstvo in kultura“ v Nemčiji pokrivajo celoten obseg ciljev, navedenih v deklaraciji. Posebno mesto imajo krepitev skupnosti in kulturne dediščine, zagotavljanje enakovrednih življenjskih pogojev v prostoru in zagotovitev ustvarjanja dodane vrednosti na regionalni ravni.

⁴ Glej sklep k TDR 15, 35. seje Stalnega odbora

Italija trenutno pripravlja na osnovi rezultatov, doseženih v okviru skupnih prireditev, ter v dogovoru z italijanskimi alpskimi regijami strategijo za izvajanje Deklaracije „Prebivalstvo in kultura“.

Avstrija meni, da se heterogena struktura matične konvencije zrcali tudi v vsebini Deklaracije „Prebivalstvo in kultura“. Skupna vrednota, ki je splošno veljavna v vseh priporočilih za delovanje in v vseh ukrepih, je zlasti raznolikost alpskega prostora. Izredno pomemben je vidik, da je vitalna zahteva v alpskem prostoru živečega prebivalstva, da trajno preživi in gospodari, izrecno zapisana kot pomembna usmeritev. Deklaracija odpira enkratno priložnost, da se Alpska konvencija umesti tudi kot družbeni in kulturni instrument. Prednostno pa se vendarle pričakujejo odgovori, kako lahko prebivalcem v alpskem prostoru zagotovimo socialni, kulturni in gospodarski razvoj v sozvočju z zavarovanim in trajnostno obdelanim okoljem in kako lahko zaustavimo izgubo strukture, ki grozi alpskemu prostoru. Da bi ostalo varstvo alpskega prostora v svoji funkcionalni celoti tema, s katero bi se lahko identificirali ljudje, ki živijo v alpskem loku, je treba nujno razširjati vsebine deklaracije in nuditi prizadetim možnost sodelovanja. Poleg tega Avstrija opozarja, da zajema deklaracija tudi cilje, ki so za avstrijske zvezne dežele zaradi njihove prostorske prizadetosti različno pomembni, kot denimo skrb in vzpodbujanje regionalnih jezikov. Zato si je treba splošno prizadevati za udeležanje pomembnih ciljev – tudi v skladu s finančnimi viri, vendar zgolj pripadnost področju veljavnosti Alpske konvencije v mnogih primerih še ne sproža posebnih ukrepov, ki bi le-to presegli.

Cilji Deklaracije »Prebivalstvo in kultura« igrajo v močno federativno in neposredno demokratično oblikovani Švici že načelno in od nekdaj pomembno vlogo. V zadnjih letih so se temu pridružile in so se nadalje razvijale še številne dejavnosti, ki zlasti upoštevajo te cilje ali vsaj nekatere med njimi. Posebej se izpostavljajo integrirani spodbujevalni ukrepi za parke nacionalnega pomena, skupni projekti kmetijske politike, ki presegajo meje kmetijstva, ukrepi v okviru Nove regionalne politike, vzorčni projekti „sinergije v podeželskem prostoru“ in „trajnostni razvoj poseljevanja“, v okviru Evropskega teritorialnega sodelovanja izvedeni čezmejni in transnacionalni projekti, podpiranje omrežja občin „Povezanost v Alpah“, projekti v okviru aglomeracijske politike ter aktivnosti na kantonalni ravni. Poleg tega kmetijstvo vključno s hribovskim kmetijstvom v svojem kmetijskem poročilu glede njegove trajnosti vsako leto ocenjuje Zvezni urad za kmetijstvo (ekonomija, ekologija in socialne zadeve).

Za Slovenijo predstavlja Deklaracija »Prebivalstvo in kultura« ključno področje Alpske konvencije. Deklaracija se ocenjuje tudi kot možen socialno-političen instrument razvoja gorskih območij. Posebej je treba omeniti Program celostnega razvoja podeželja in obnove vasi za občine in dodelitev dodatnih točk prijaviteljem na razpisih za projekte ohranjanja kulturne dediščine v skladu s priporočili Deklaracije.

Nemčija, Italija in Švica ne ugotavljajo nobenih težav pri izvajanju Deklaracije „Prebivalstvo in kultura“. Švica opozarja, da je izvajanje te deklaracije organizirano zelo federalno. V Avstriji obstajajo delne težave pri izvajanju, kar je često povezano s pomanjkanjem proračunskih in kadrovskih virov. Tako je mogoče pogosto navesti le tisto, kar so s trdom uspele izvesti nekatere inštitucije, kot denimo Salzburški Deželni narodopisni institut. Tudi v Sloveniji veljajo za oviro pri izvajanju Deklaracije pomanjkanje kadrov in premajhne finančne spodbude .

Končno pa je treba opozoriti, da je le Švica svojemu poročilu priložila pripravljen seznam relevantnih pravnih ureditev na nacionalni ravni in na ravni regij/provinc, predviden kot priloga v standardizirani strukturi.

2. Postopek priprave poročila Odbora za preverjanje za izvajanje Deklaracije „Prebivalstvo in kultura“

- **Postopek**

Na osnovi sklepa VIII. Alpske konference, da se za Deklaracijo „Prebivalstvo in kultura“ predvidi mehanizem za preverjanje, je Odbor za preverjanje na svoji 10. seji zaprosil CIPRO International in IUCN v povezavi z zainteresiranimi stranmi ter ob koordinaciji Italije za izdelavo standardizirane strukture za periodično poročanje. Slednje je potekalo še v okviru francoskega predsedovanja, tako da je X. Alpska konferenca v Evianu pogodbenice prosila, da poročajo o izvedenih aktivnostih, ki so jih izvedle v povezavi z Deklaracijo „Prebivalstvo in kultura“ in v ta namen uporabijo izdelano standardizirano strukturo⁵.

Že pod slovenskim predsedstvom je Odbor za preverjanje na svoji 12. seji določil datum za posredovanje poročil pogodbenic glede izvajanja Deklaracije „Prebivalstvo in kultura“, in sicer 15. december 2009.

Na osnovi nacionalnih poročil, ki so jih Nemčija, Italija, Avstrija in Švica posredovale v vseh uradnih jezikih Alpske konvencije⁶, je Stalni sekretariat izdelal osnutek poročila, ki je Odboru za preverjanje na njegovi 14. seji omogočil da se posvetuje o ukrepih, ki so jih za izvajanje deklaracije uvedle pogodbenice. Omenjeni osnutek je bil na podlagi rezultatov posvetovanj Odbora za preverjanje in poročila, ki ga je medtem predložila Slovenija, naknadno dokončno oblikovan in sprejet od strani pogodbenic.

Aktualne verzije nacionalnih poročil, ki so jih predložile pogodbenice, so objavljene na naslednjih spletnih naslovih domače strani Alpske konvencije:

DE: http://www.alpconv.org/theconvention/conv06_CC_c_de

FR: http://www.alpconv.org/theconvention/conv06_CC_c_fr

IT: http://www.alpconv.org/theconvention/conv06_CC_c_it

SL: http://www.alpconv.org/theconvention/conv06_CC_c_sl

- **Težave pri izpolnjevanju standardizirane strukture**

Večina pogodbenic, ki so predložile nacionalna poročila, je imela težave pri izpolnjevanju vprašalnika.

Tako je Nemčija izrazila, da so bila vprašanja delno nenatančna, preveč abstraktno nerazumljiva in prezapletena ter da so se delno prekrivala. Kot predlog za izboljšavo so navedli, da bi bilo treba vprašalnik poenostaviti in zmanjšati njegov obseg, vprašanja pa bi morala biti krajša in formulirana bolj konkretno.

Italija je navedla, da pri odgovorih ni bilo vedno lahko ločevati med "zglednimi primeri", katerih vsebina se nanaša na vprašanja splošnega značaja od tistih, ki so zadevali specifične ukrepe. Avstrija in Slovenija sta ugotovili, da je iz tega vprašalnika zelo težko možno razbrati, kakšno je stanje pri izvajanju Alpske konvencije zato, ker so vprašanja delno zelo splošna oziroma ukrepi in dejavnosti, po katerih se sprašuje, večinoma niso omejeni na območje veljavnosti Alpske konvencije. Poleg tega se številna vprašanja nanašajo na kakovostne kriterije, ki jih je – če sploh – možno zajeti z veliko truda in stroškov in o katerih pogosto ni na voljo informacij.

⁵ Glej sklep k TDR B2, točka 5 X. Alpske konference

⁶ Preglednica v prilogi 1 prikazuje čas predložitve poročila in prevodov.

Končno pa je možno le redko na vprašanja odgovoriti z enoznačnim DA ali NE, kar je treba povezati z mikroprostorsko diferenciacijo različnih postopkov.

Švica sicer ni imela nobenih težav pri izpolnjevanju standardizirane strukture, vendar je predlagala, da bi se lahko vprašalnik bolj osredotočal na aktualne teme in manj na splošno izvajanje. Podobnega mnenja je Slovenija, ki predlaga, da bi vprašalnik poenostavili tako, da bi bila vprašanja krajša in konkretnjša.

3. Stanje izvajanja ciljev in ukrepov Deklaracije „Prebivalstvo in kultura“ z navedbo zglednih primerov⁷

3.1. Področje „Zavest o pripadnosti skupnosti in sodelovanje“

3.1.1 Podpodročje „Zavest o pripadnosti skupnosti in identiteta“

3.1.1.1. Splošno

Medtem ko Nemčija, Italija, Švica in Slovenija krepijo skupno odgovornost alpskega in nealpskega prebivalstva ter vseh ravni političnega odločanja za ohranjanje kulturnih posebnosti alpskega življenjskega prostora, še posebej glede utrjevanja zavesti o pripadnosti skupnosti in identitete domačega prebivalstva, to v Avstriji ne poteka vseskozi. V Avstriji tudi opazajo, da je alpski prostor še vedno razcepljen v številne posamične interese in da zaenkrat še ni občutiti večje solidarnosti. Švica ima zelo visoko zavest o različnih kulturah v alpskem prostoru. Ohranitev in krepitev kulturnih posebnosti ustreza veliki želji in je izrecno kot naročilo zapisana v švicarski ustavi.

<i>Zavest o pripadnosti skupnosti in identiteta</i>	
Podpora organizacijam, ki posredujejo tovrstne vrednote	A, CH, D, I, SL
Spodbujanje in nadaljnji razvoj partnerstev med krajevnimi in regionalnimi teritorialnimi skupnostmi na območju Alp	A, CH, D, I, SL
Dejavnosti, ki prebivalstvu omogočajo dostop do zgodovinskega, gospodarskega in okoljskega znanja o alpskem življenjskem prostoru	A, CH, D, I, SL
Programi obveščanja in izobraževanja o Alpski konvenciji in njenih protokolih	A, D, I, SL
Skupni projekti	A, CH, D, I, SL

Vse pogodbenice, ki so predložile nacionalna poročila, izvajajo v deklaraciji „Prebivalstvo in kultura“ navedene zgledne primere za podpodročje „Zavest o pripadnosti skupnosti in identiteta“. Edina izjema je Švica, ki navaja, da ne izvaja programov obveščanja in izobraževanja o Alpski konvenciji in njenih protokolih.

Med drugimi ukrepi, s katerimi se uresničujejo cilji tega podpodročja, navaja Nemčija podeljevanje okrajne medalje za poseben angažma na kulturnem in socialnem področju za spodbujanje prostovoljnega dela s strani okraja Zgornja Bavarska, Avstrija pa projekt "Alpinistične vasi", ki ga je spodbudilo Avstrijsko planinsko društvo in finančno podprlo

⁷ Ugotovitve iz tega poglavja temeljijo na poročilih, ki so jih predložile Nemčija, Italija, Avstrija, Švica in Slovenija, in se zato ne nanašajo na celotno območje uporabe Alpske konvencije.

Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano v okviru programa za podeželski razvoj 2007 - 2013, pri katerem sodelujejo tudi občine v hribovskem območju, kar je poseben projekt za krepitev skupne odgovornosti za alpski podeželski prostor.

3.1.1.2. Primeri izvedenih ukrepov⁸

Za Nemčijo, Avstrijo, Švico in Slovenijo je čezmejno sodelovanje v okviru programov INTERREG pomemben instrument za krepitev zavesti o pripadnosti skupnosti in identitete tamkajšnjega prebivalstva. Nemčija v tej zvezi navaja, da strukture evro-regij omogočajo izvajanje cele palete čezmejnih projektov, ki segajo od glasbenih festivalov preko letne izdaje kulturnega koledarja, pa vse do čezmejne kolesarske poti „Via Bavarica Tyrolensis“.

Italija izpostavlja, da h krepitvi zavesti in pripadnosti skupnostim prispeva ustanavljanje t. i. dolinskih skupnosti, kakršne najdemo na Tridentinskem, ali sprejetje posebnega statuta za urejanje skupnosti, kot npr. v Valtellini in v Lombardiji, ki so prostovoljne pobude. Poleg tega je Ministrstvo za okolje poskrbelo za objavo posebne spletne strani o Alpski konvenciji ter vseh informacij v zvezi z Alpsko konvencijo na naslovu www.convenzionedellealpi.it.

Avstrija poudarja participativno pripravo in izvajanje deželne usmeritve, kot je „Tirolska – prostor prihodnosti“, nadaljnji razvoj struktur, tudi čezmejnih, za krepitev samostojnega regionalnega razvoja ter vzpostavitev pisarne Skupnosti koroških Slovencev pri Uradu koroške deželne vlade, ki deluje kot služba in servis za zadeve slovenske narodne skupnosti.

Švica poudarja pomen institucij, kot je Švicarska delovna skupnost za gorska območja SAB, v katero so vključeni skoraj vsi kantoni in 670 občin, omrežje občin 'Povezanost v Alpah', Delovna skupnost alpskih dežel ter pripisuje velik pomen članstvu v združenju Euromontana in v CIPRI. Poleg tega prostorsko zasnovano Švice, ki vsebuje cilje in strategije politike razvoja prostora za Švico, pripravljajo v sodelovanju gorskih kot tudi ne-gorskih kantonov.

Slovenija navaja dan Alpske konvencije, na katerem se širša javnost seznani s konvencijo in lokalnimi pobudami s področja trajnostnega razvoja, programi izobraževanja mladih v organizaciji Triglavskega narodnega parka ter z izdelavo koncepta mesta Idrija kot alpskega mesta leta 2011.

3.1.1.3. Stališča pogodbenic in opazovalcev

Ni navedb.

3.1.2. Podpodročje „Sodelovanje znotraj in izven območja Alp“

3.1.2.1. Splošno

Vse pogodbenice, ki so predložile nacionalna poročila, spodbujajo jezikovno razumevanje, dialog, sodelovanje in izmenjavo znanja v alpskem prostoru ter med alpskim in nealpskim prebivalstvom. Tako je spodbujanje razumevanja med jezikovnimi skupnostmi osrednja jezikovna in kulturno-politična zahteva v Švici. Slovenija kritično pripominja, da manjkajo ukrepi za ohranjanje narečij, ki se govorijo na območju Alp. Vse pogodbenice krepijo trajnostni regionalni razvoj s sodelovanjem in izmenjavo izkušenj med različnimi kulturnimi skupnostmi

⁸ Zaradi velikega števila nadaljnjih zglednih primerov po posameznih podpodročjih, ki jih to poročilo ne navaja, si lahko podrobnosti ogledate v predloženih nacionalnih poročilih.

na območju Alp in z drugimi gorskimi območji sveta. Za Avstrijo pa ostajata izmenjava izkušenj in sodelovanje kljub številnim oblikam sodelovanja še vedno omejena na določene regije znotraj alpskega prostora. Znotraj Švice skrbijo tudi za izmenjavo z goratim območjem Jure.

<i>Sodelovanje znotraj in izven območja Alp</i>	
Vzpostavljanje oz. utrjevanje in nadaljnji razvoj mrež čezmejnega in medobmočnega sodelovanja	A, CH, D, I, SL
Dejavnosti za spodbujanje kulturne izmenjave ter izmenjava informacij in izkušenj o specifičnih temah	A, CH, D, I, SL
Organiziranje prireditev, razstav, objavljanja publikacij, filmske produkcije in raziskovalnega dela	A, CH, D, I, SL
Oblikovanje in širjenje večjezičnih publikacij v alpskih jezikih	A, CH, D, I, SL
Projekti v okviru mednarodnih gorskih partnerstev	CH, D, I, SL
Programi čezmejne izmenjave na znotrajalpski, čezalpski in mednarodni ravni	A, CH, D, I, SL

Vse pogodbenice izvajajo v deklaraciji „Prebivalstvo in kultura“ navedene zgledne primere za podpodročje „Sodelovanje znotraj in izven območja Alp“. Avstrija sicer ne navaja podatka glede projektov v okviru mednarodnih gorskih partnerstev, vendar finančno podpira začasni sekretariat Karpatske konvencije in skupne zadevne aktivnosti Alpske konvencije.

Nemčija uvršča med druge ukrepe, s katerimi izvaja cilje tega podpodročja, organizacijo zgornjebavarskih kulturnih dni.

3.1.2.2. Primeri izvedenih ukrepov

Programi Evropskega teritorialnega sodelovanja, bodisi čezmejnega, transnacionalnega ali medregionalnega, so po naravi za vse pogodbenice priljubljen instrument za sodelovanje znotraj in zunaj alpskega prostora. Vendarle Avstrija opaža, da so stiki z zunajalpskimi območji (medregionalna sodelovanja) redki. Slovenija tukaj navaja prizadevanja za preoblikovanje delovne skupnosti, ki obstaja na območju med Alpami, Jadranom in Panonsko nižino, v Evropsko združenje za teritorialno sodelovanje.

Nemčija, Avstrija in Švica pripisujejo velik pomen tudi sodelovanju v Delovni skupnosti alpskih dežel Arge Alp, kot denimo pri „Akademiji talentov Lindau“, počitniški akademiji za nadarjene mlade.

Nemčija in Avstrija še poudarjata, da sofinanciranje iz evropskega programa LEADER omogoča podporo široke palete inovativnih aktivnosti v podeželskem prostoru. Primeri slednjega so v Nemčiji projekti združenja Regionalni razvoj Oberallgäu in v Avstriji povezava gozdarskih, pa tudi kmetijsko kulturnih ciljev z obstoječimi ali novo nastalimi kooperacijskimi instrumenti za podeželska oz. manj razvita območja v okviru „Omrežja za razvoj PODEŽELJA“.

Za Italijo in Švico je pomembno tudi sodelovanje za razvoj. Italija tako navaja projekt regije Piemont v sodelovanju s torinsko občino in pokrajino za razminiranje območja gore Trebević nad Sarajevom, ki se je zaključil s sklenitvijo sporazuma med piemontskimi gorskimi skupnostmi olimpijskega območja zimskih olimpijskih iger leta 2006 in nekaterimi hribovskimi občinami iz okolice Sarajeva, kjer so leta 1984 potekale zimske olimpijske igre. Švica poroča o svojih dolgoletnih razvojno političnih kooperacijah na goratih območjih Nepala, Kolumbije,

Kirgizije in Etiopije, ter o svojem delovanju v okviru projekta FAO SARD-M za spodbujanje trajnostnega kmetijstva in razvoja podeželja v gorskih občinah.

Za Slovenijo je posebnega pomena povezovanje Alp in Dinarskega pogorja, ki se spodbuja v okviru gorskih partnerstev Alpske konvencije, in sodelovanje zavarovanih območij znotraj območja Alp v Omrežju zavarovanih območij kot tudi z Omrežjem zavarovanih območij v Karpatih.

3.1.2.3. Stališča pogodbenic in opazovalcev

Ni navedb.

3.1.3. Podpodročje „Transparenca in udeležba“

3.1.3.1. Splošno

V vseh pogodbenicah, ki so predložile nacionalna poročila, priznavajo pomembno vlogo, ki jo ima civilna družba pri prizadevanjih za uveljavitev trajnostnega razvoja na alpskem območju, spodbujajo največjo možno transparentnost v odnosih med državno upravo in prebivalstvom in spodbujajo udeležbo prebivalcev v zadevah javnega interesa. Avstrija pa opozarja na še vedno obstoječo neskladnost med napovedmi in stvarnostjo. Švica navaja, da je švicarska oblika demokracije soudeležba tudi v praksi.

<i>Transparenca in udeležba</i>	
Spodbujanje izobraževanja in usposabljanja nosilcev odločitev na področju mediacije in udeležbe.	A, CH, D, I, SL
Podpora postopkom na podlagi Lokalne agende 21	A, CH, D, I

Iz predloženih nacionalnih poročil izhaja, da vse pogodbenice izvajajo v Deklaraciji „Prebivalstvo in kultura“ navedene zgledne primere za podpodročje „Transparenca in udeležba“. To ne velja za Slovenijo, ki navaja, da ne podpira procesov Lokalne agende 21.

3.1.3.2. Primeri izvedenih ukrepov

Nemčija, Avstrija, Švica in Slovenija navajajo procese 'Bottom-up' v regionalnem razvoju ter informacijske prireditve za teme v povezavi z Deklaracijo „Prebivalstvo in kultura“, kot denimo avstrijska prireditev „Šola prenove vasi“. Italija navaja vzpostavitev Regionalnega okenca za procese participacije v korist trajnosti regionalne agencije za okoljsko preventivo Veneta kot primer za širjenje dobrih praks in administrativnih instrumentov za Lokalno Agendo 21. Švica nazadnje poroča, da so pri razvoju novih parkov močno zastopani v postopku soudeležbe. Tudi v Sloveniji so bili vsi nosilci interesov vključeni v zakonodajni postopek za sprejem zakona o Triglavskem narodnem parku in izdelavo Programa varstva in razvoja za Park Škocjanske jame.

3.1.3.3. Stališča pogodbenic in opazovalcev

Ni navedb.

3.2. Področje „Kulturna raznolikost“

3.2.1. Podpodročje „Materialna in nematerialna kulturna dediščina“

3.2.1.1. Splošno

Vse pogodbenice, ki so predložile nacionalna poročila, preučujejo, ohranjajo in razvijajo obstoječo materialno kulturno dediščino in ustno izročilo, kar velja zlasti za načine oblikovanja kulturne krajine ter arhitekturno in umetnostno-zgodovinsko dediščino, vključno s tradicionalnimi načini obdelave v kmetijstvu, gozdarstvu, obrti in industriji. Italija pri tem opozarja, da vsaka alpska regija spodbuja pobude, namenjene doseganju ciljev na področju materialne in nematerialne dediščine iz Deklaracije Prebivalstvo in kultura, čeprav se te aktivnosti eksplicitno ne nanašajo na deklaracijo. Avstrija navaja, da bi bilo dobro, če bi navedli tudi alpinizem in razvoj alpskega turizma kot stalni sestavni del nematerialne dediščine v Alpah. Vse pogodbenice prav tako podpirajo sodobno kulturo ter negovanje in nadaljnji razvoj krajevnih in regionalnih šeg in navad pri izraznih upodobitvenih oblikah.

<i>Materialna in nematerialna kulturna dediščina</i>	
Vzpostavitev in razvijanje lokalnih in regionalnih dokumentacijskih centrov materialne in nematerialne kulturne dediščine in njihovega povezovanja	A, CH, D, I
Ohranjanje in vzdrževanje struktur in zgradb z zgodovinsko in arhitekturno vrednostjo	A, CH, D, I, SL
Ponudba poklicnega izobraževanja za posredovanje tradicionalnih načinov rokodelskih tehnologij na območju Alp	A, CH, D, I, SL
Podpiranje inovativnih oblik kulturnega delovanja in kulturnega izražanja	A, CH, D, I, SL
Programi in projekti na področju izobraževanja in izpopolnjevanja (tečaji, natečaji, eksperimentalne delavnice itd.) za posredovanje tradicionalnih znanj ter šeg in navad	A, CH, D, I, SL
Spodbujanje sodelovanja med javnimi ali zasebnimi muzeji, izobraževalnimi ustanovami in zasebnimi deležniki	A, CH, D, I, SL

Vse pogodbenice izvajajo v deklaraciji „Prebivalstvo in kultura“ navedene zgledne primere za podpodročje „Materialna in nematerialna kulturna dediščina“ z izjemo Slovenije, ki navaja, da ni razvila oz. vzpostavila lokalnih in regionalnih dokumentacijskih centrov materialne in nematerialne kulturne dediščine in njihovega povezovanja ter si ni prizadevala za njihovo povezovanje.

3.2.1.2. Primeri izvedenih ukrepov

V alpskem prostoru se pojavlja veliko število lokalnih in regionalnih muzejev, arhivov in informacijskih središč, ki se posvečajo preučevanju, ohranjanju in razvoju materialne in nematerialne kulturne dediščine ter posredovanju prenesenega znanja in tradicij. Kot primere navajamo Muzej hribovskih kmetov Diepholz in informativni center za narodne noše okraja Zgornja Bavarska v Benediktbeuernu v Nemčiji, ekološke muzeje v Furlaniji Julijski krajini in video arhiv hribovskih poklicev pokrajine Torino v Italiji, muzejsko dokumentacijo Vorarlberga na svetovnem spletu in dokumentacijske centre na Tirolskem v smislu umetniškega in glasbenega katastra v Avstriji, pa tudi informacijske centre UNESCO svetovne kulturne dediščine, Alpski muzej v Bernu v Švici in Slovenski planinski muzej v Mojstrani, ki predstavlja zgodovino alpinizma v Sloveniji in življenje v gorah. Tovrstne ustanove razvijajo tudi čezmejne aktivnosti, kot denimo skupna razstava bavarskega državnega arhiva skupaj s Salzburgom,

sodelovanje javnih knjižnic v Evroregiji Salzburg-Berchtesgaden podeželje - Traunstein ter objava zgodovinskega alpskega arhiva planinskih društev Avstrije, Nemčije in Južne Tirolske na spletu.

Kot zadevne publikacije navaja Nemčija knjigo CIPRE „Spremembe kulturne krajine v Allgäu in dolini Tannheimer Tal“, Avstrija izdajo CD-ROMa z naslovom „Običaji v deželi Salzburg“ krovnega združenja Salzburške ljudske kulture in salzburškega deželnega inštituta za etnologijo, medtem ko Švica poudarja spomeniško topografijo „Umetnostni spomeniki Švice“, ki jo objavljajo kantoni v sodelovanju z družbo za švicarsko umetnostno zgodovino.

Seveda so tudi prireditve in konference instrumenti za izvajanje ciljev tega podpodročja. Tako Nemčija v tem segmentu navaja zlasti gostilniško petje arhiva ljudske glasbe v okraju Zgornje Bavarske, Avstrija gozdarsko kulturne prireditve, s katerimi pozornost sodobnih kulturnikov ciljno usmerjajo na temo gozda in materiala les, Slovenija pa triglavsko tržnico v organizaciji Triglavskega narodnega parka.

Pogodbenice navajajo številne projekte, kot je obnova spomeniško zavarovane stavbe „Literarne hiše Allgäu“ z vzpostavitvijo posebne zbirke regionalnih posebnosti v Nemčiji, inventar kulturne krajine Montafon in kulturni projekti Pro Vita Alpina v Avstriji, v okviru vzorčnih projektov „sinergije na podeželju“ financiran projekt v Švici „walserska pohodniška pot“ za oživitev trajnostnega podeželskega turizma na visokih perifernih območjih Walserja v kantonu Graubünden pa tudi projekt v okviru programa INTERREG IIIB CRAFTS, ki ima za cilj razvijanje rezbarske umetnosti v Sloveniji.

Prav tako široka paleta politike subvencioniranja vzpodbuja izvajanje ciljev podpodročja „Materialna in nematerialna kulturna dediščina“. Kot primer Italija omenja določbe o podpori kulturno zgodovinske dediščine etnične in jezikovne skupnosti v Venetu. Švica opozarja na spodbujanje ljudske kulture v okviru fundacije Pro Helvetia ter na finančno pomoč za ohranitev tradicionalnega gospodarjenja z gozdovi in zgodovinskih kulturnih pokrajin.

3.2.1.3. Stališča pogodbenic in opazovalcev

Ni navedb.

3.2.2. Podpodročje „Jezikovna raznolikost“

3.2.2.1. Splošno

Vse pogodbenice, ki so predložile nacionalna poročila, izboljšujejo okvirne pogoje, potrebne za negovanje in spodbujanje jezikovne raznolikosti na območju Alp, pri čemer je treba upoštevati zlasti tradicionalne jezikovne in kulturne skupnosti. Medtem ko v Nemčiji, Italiji, Švici in Sloveniji priznavajo pomen in vrednost toponomastične dediščine alpskega prostora tudi z ozirom na njen kulturno zgodovinski pomen in ta dediščina pridobiva na vrednosti, pa se v Avstriji izvaja to le delno.

<i>Jezikovna raznovrstnost</i>	
Načrtno spodbujanje učenja alpskih jezikov, zlasti regionalnih jezikov pri pouku, vključno z narečji	A, CH, D, I
Izobraževanje in izpopolnjevanje učiteljev	A, CH, D, I
Zagotavljanje potrebnega učnega gradiva	A, CH, D, I
Spodbujanje jezikovne raznovrstnosti in večjezičnosti ter jezikovnega vključevanja priseljencev	A, CH, D, I
Oblikovanje partnerstev med šolami z različnih jezikovnih območij	A, CH, D, I, SL
Kulturne prireditve v lokalnih jezikih, zlasti glasbene, literarne in/ali gledališke, jezikovni tečaji, tiskani in elektronski mediji	A, CH, D, I, SL
Projekti razvijanja in pridobivanja krajevnega znanja s preučevanjem in uporabo toponomastike	A, CH, D, I, SL
Postavitev informacijskih tabel z imeni najpomembnejših krajev določenega območja v občinah in vaseh	CH, D, I

Vse pogodbenice izvajajo v deklaraciji „Prebivalstvo in kultura“ navedene zgledne primere za podpodročje „Jezikovna raznovrstnost“. To pa ne velja za Slovenijo, ki navaja, da pri pouku načrtno ne spodbuja učenja alpskih jezikov, zlasti regionalnih jezikov, vključno z narečji. Ali so bile v Avstriji in Sloveniji nameščene tudi lokalne informacijske table z imeni najpomembnejših krajev, zaradi pomanjkanja podatkov ni bilo mogoče ugotoviti. Za Slovenijo zaradi pomanjkanja ustreznih odgovorov ni bilo mogoče ugotoviti, ali na jezikovnem področju obstaja izobraževanje in izpopolnjevanje učiteljev ter zagotavljanje potrebnega učnega gradiva in ali se spodbujata jezikovna raznovrstnost in večjezičnost ter jezikovno vključevanje priseljencev.

Med drugimi ukrepi Italija navaja prirejanje šolskih tekmovanj z namenom povečati zanimanje mlade generacije za lokalne jezike. Slovenija tukaj navaja podporo avtohtoni slovenski narodni skupnosti v Italiji in Avstriji.

3.2.2.2. Primeri izvedenih ukrepov

Težišče zglednih primerov, ki jih navajajo pogodbenice, je spodbujanje regionalnih jezikov alpskega prostora, zlasti narečij. Nemčija v tej zvezi navaja prireditev domovinskih večerov v narečju. V Italiji 12 priznanim jezikovnim skupnostim omogočijo pouk v šoli v njihovem manjšinskem jeziku. Poleg tega v dolini Aosta z jezikovnim atlasom in s tekmovanjem učencev "Concours Cerlogne" spodbujajo zanimanje za patois, tam govorjeno franko-provansalsko narečje. Avstrija poudarja pomen dvo- in večjezičnih otroških vrtcev na poselitvenem območju slovenske narodne skupnosti in na govorni atlas narečij o nemških narečjih v alpskem prostoru, ki je bil objavljen na spletni strani Arge Alp. V Švici, ki ima štiri uradne jezike, so narečja močno prisotna. Država finančno podpira kantona Graubünden in Ticino pri spodbujanju retoromanskega in italijanskega jezika in kulture, oba kantona pa tudi sama na tem področju veliko prispevata k posredovanju jezikovne raznolikosti.

Na področju toponomastike izpostavlja Nemčija priprave lokalne kronike ter zbirko in dokumentacijo starih imen ledin in oznak hiš. Omembe vredna za Italijo sta tridentinski toponomastični slovar in projekt toponomastične raziskave v dolini Aosta Regionalnega urada za etnologijo in jezikoslovje BREL, pri katerem zbirajo toponime v izvorni narečni obliki vprašanih in jih nato vpišejo v katastrske mape. Avstrija navaja publikacije na to temo, kot denimo objavo Avstrijske planinske zveze o krajevnih imenih v narodnem parku Visoke Ture in raziskovalni projekt „Kulturno zgodovinska dokumentacija imen planin in gora v okolici Innsbrucka“. Švica navaja projekte za revalvacijo starih ledinskih imen, kot denimo prevzetje v

uradne deželne karte Švice. Slovenija na koncu omenja strokovne publikacije različnih inštitutov Slovenske akademije znanosti in umetnosti ter podporo projektom za ohranjanje starih ledinskih imen tudi v sosednji Italiji in Avstriji.

Izboljšanju jezikovne integracije priseljencev služi projekt „Mama govori nemško“ v Nemčiji, v Avstriji pa sta tovrstna primera tečaja „Medkulturna kompetenca“ in „Spodbujanje zgodnjega učenja tujih jezikov“ Visoke pedagoške šole Vorarlberg.

3.2.2.3. Stališča pogodbenic in opazovalcev

Ni navedb.

3.2.3. Podpodročje „Ustvarjalno umetniško delovanje“

3.2.3.1. Splošno

Vse pogodbenice, ki so predložile nacionalna poročila, podpirajo umetniško ustvarjanje v vseh izraznih oblikah ter umetniških prikazih vsebin, ki se navezujejo na alpski svet.

<i>Ustvarjalno umetniško delovanje</i>	
Organizacija umetniških razstav in prireditev	A, CH, D, I, SL
Razpis natečajev za oblikovanje znakov kakovosti, logotipov, izdelavo celostne podobe (corporate design) občinske uprave in podjetij na območju Alp	CH, D, I
Izvedba tečajev in delavnic umetniškega ustvarjanja na teme, povezane z Alpami	A, CH, D, I, SL
Projekti in pobude za umetniško ustvarjanje, pri čemer se uporabljajo lokalne surovine z območja Alp	A, CH, D, I, SL

Vse pogodbenice, ki so predložile nacionalna poročila, izvajajo v deklaraciji „Prebivalstvo in kultura“ navedene zgledne primere za podpodročje „Ustvarjalno umetniško delovanje“. Avstrija in Slovenija ne navajata podatkov glede razpisov natečajev za oblikovanje znakov kakovosti, logotipov, izdelave celostne podobe oz. "Corporate Design" za občinske uprave in podjetja v alpskem prostoru.

3.2.3.2. Primeri izvedenih ukrepov

Nemčija poroča o projektu za uporabo bele jelke kot objekta umetnosti. Italija navaja nagrado za filme, povezane s hribovsko tematiko – „Alpi Giulie Cinema“, namenjeno filmskim ustvarjalcem iz Furlanije Julijske krajine, Slovenije in Koroške, ter na drugi strani didaktične jezikovne delavnice za učence, ki prihajajo iz združenja javnih ustanov, občin in gorskih skupnosti, okcitanskega alpskega območja Espaci Occitan. Avstrija omenja tudi odkupovanje umetniških del javnih ustanov, ki so tematsko povezana z alpskim prostorom in spodbujanje oziroma pomoč pri pripravi zasnove za lokacije razstav, kot na območju Mariazella in narodnega parka Gesäuse. Švica kot dva primera spodbujanja alpske tematike navaja mednarodni festival Alpski zvoki in Zvočni svet Toggenburg. Slovenija navaja Mednarodni glasbeni forum Trenta, namenjen mladim glasbenikom, in fotografsko razstavo Alpe – kot jih vidijo ptice.

3.2.3.3. Stališča pogodbenic in opazovalcev

Ni navedb.

3.3. Področje „Življenjski prostor, kakovost življenja in enake možnosti“

3.3.1. Podpodročje „Poselitvene strukture in pogoji“

3.3.1.1. Splošno

Vse pogodbenice, ki so predložile nacionalna poročila, ohranjajo in posodablajo obstoječo poselitveno strukturo v skladu z načelom trajnostnega razvoja in ob upoštevanju krajevnih posebnosti. V Švici morebiti posodabljanje ne poteka vedno v trajnostni obliki. Prostorska zasnova Švice in revidiran Zakon o prostorskem načrtovanju bosta dala nove osnove.

<i>Poselitvene strukture in pogoji</i>	
Upoštevanje trajnostnih načel pri načrtovanju in izvajanju gradbenih ukrepov	A, CH, D, I, SL
Programi izobraževanja in izpopolnjevanja o trajnostni gradnji na območju Alp za gradbene strokovnjake in uslužbenice organov, pristojnih za izdajo dovoljenj	A, CH, D, I
Prireditve in pobude, namenjene javnosti z namenom obveščanja in osveščanja o trajnostni gradnji in trajnostnem ravnanju z naravnimi viri	A, CH, D, I, SL

Pogodbenice izvajajo v deklaraciji „Prebivalstvo in kultura“ navedene zgledne primere za podpodročje „Poselitvene strukture in pogoji“. To ne velja za Slovenijo, ki ne izvaja programov izobraževanja in izpopolnjevanja o trajnostni gradnji na območju Alp za gradbene strokovnjake in uslužbenice organov, pristojnih za izdajo dovoljenj.

3.3.1.2. Primeri izvedenih ukrepov

Nemčija upošteva cilje deklaracije v okviru programa prenove vasi in generalnega gradbenega načrta, tako denimo pri zazidalnem načrtu za določena „stara vaška območja“. Poleg tega opozarja na projekta ALPHOUSE za podnebju primerno sanacijo tipičnih alpskih objektov in ENERBUILD za podnebju primerne novogradnje v alpskem prostoru, ki ju oba sofinancira program EU za območje Alp.

Tudi Italija z ALPCITY navaja podoben projekt, v okviru katerega razvijajo priročnike za arhitektonsko in energetske revitalizacije alpske gradbene dediščine in zbirajo primere dobrih praks. Poleg tega avtonomna pokrajina Bolzano/Bozen – Zgornje Poadižje organizira osnovne in nadaljevalne tečaje na temo trajnostnih gradenj in energetskega varčevanja v gradbeništvu, in sicer v okviru sistema energetskih certifikatov za gradnje, imenovanega CasaClima.

Avstrija navaja krajevne zasnove urejanja prostora, varstvo značilne podobe mest in krajev, varstvo in nego spomenikov ter energetske izkaznice za stavbe kot zgledne primere izvajanja ukrepov, vendar hkrati opozarja, da v dolinah območja veljavnosti Alpske konvencije še vedno obstaja velikanski presežek neizkoriščenih gradbeno izkazanih zemljišč. Namesto, da bi rešili problem kopičenja gradbenih zemljišč, se izkazujejo vedno nova gradbena zemljišča.

V Švici obstajajo poleg številnih dobrih sodobnih primerov, kot denimo v Vrinu in Valsu v Graubündnu ali v Brontallu v Ticinu, ki je leta 2008 prejel evropsko nagrado za prenovo vasi, v

zvezi z razvojem poseljevanja pogosto tudi velike težave. Razlogi za to so razvojni pritisk v turističnih središčih, problematika počitniških stanovanj in prometni problemi.

Za Slovenijo predstavljata ustrezna primera izvajanja ukrepov obnova stavb v Bovcu in drugih vaseh po potresu leta 2004 ter strokovno svetovanje in finančna podpora, ki jo Park Škocjanske jame zagotavlja tam živečim prebivalcem za ohranjanje tradicionalnih stavb.

3.3.1.3. Stališča pogodbenic in opazovalcev

Ni navedb.

3.3.2. Podpodročje „Storitve splošnega interesa in osnovne storitve“

3.3.2.1. Splošno

Vse pogodbenice, ki so predložile nacionalna poročila, zagotavljajo in razvijajo decentralizirane storitve splošnega interesa in decentralizirano osnovno oskrbo. Italija k temu dodaja, da so skoraj vse regije italijanskega alpskega loka izdelale in izvajajo ukrepe, s katerimi zadovoljujejo osnovne življenjske potrebe svojih prebivalcev, obenem nudijo nujne storitve za zagotavljanje njihovega preživetja in razvoja. V Švici se osnovna oskrba zagotavlja deloma na podlagi izrecnih določb zvezne ustave kot tudi različnih zveznih zakonov in uredb. Tako ima denimo pošta zakonski mandat, da vzdržuje omrežje poštnih uradov na celotnem območju Švice. V vseh regijah morajo biti storitve osnovne oskrbe dosegljive za vse skupine prebivalcev v primerni razdalji. Konkretno mora torej pošta zagotoviti, da ima 90 % prebivalcev v 20 minutah peš ali z javnim prevoznim sredstvom dostop do poštnega urada. Avstrija daje v pomislek, da se kljub številnim prizadevanjem zapirajo poštni uradi in šole in da se omrežje javnega prometa nenehno zmanjšuje. Ker v Sloveniji ne obstajajo samostojne regije, opravljajo storitve splošnega interesa regionalne izpostave državnih organov in lokalne mreže osnovne oskrbe.

<i>Storitve splošnega interesa in osnovne storitve</i>	
Ukrepi za spodbujanje boljše prostorske porazdelitve storitev za zadovoljitev osnovnih potreb	A, CH, D, I, SL
Ohranjanje lokalnih storitev na krajevni ravni z boljšo ponudbo večnamenskih ustanov	A, CH, D, I, SL
Obnova oz. krepitev ponudb javnega prevoza	A, CH, D, I, SL

Vse pogodbenice izvajajo v deklaraciji „Prebivalstvo in kultura“ navedene zgledne primere za podpodročje „Storitve splošnega interesa in osnovne storitve“.

Med drugimi ukrepi izvajanja navaja Nemčija ohranitev starih mostnih povezav in železniških prog, Avstrija pa odobritev prispevkov k stroškom za gradbene ukrepe in zagotavljanje prostorov za otroške vrtce in šole, predvsem če le-to zagotavlja decentralno osnovno oskrbo v majhnih občinah.

3.3.2.2. Primeri izvedenih ukrepov

Poleg načel v programu prostorskega razvoja Bavarske, kot sta denimo načelo rezerviranja površin za infrastrukturne objekte in načelo prednostne namembnosti v korist podeželskih prostorov, katerih razvoj bi bilo potrebno v posebni meri krepiti, navaja Nemčija decentralizacijo in vzpostavitev klinične in komplementarne psihiatrične oskrbe na Zgornjem Bavarskem, vaške trgovine in javni potniški primestni promet v taktu na podeželju.

Italija poroča o različnih ukrepih dežele s posebnim statusom Furlanije Julijske krajine, ki segajo od podpore hribovskim občinam, ki sodelujejo z omrežjem občin „Povezanost v Alpah“, preko zagotavljanja dodatnih storitev v javnem primestnem prometu, zlasti eksperimentalnih služb za klic v sili v korist starejših prebivalcev na območju z nizko gostoto poseljenosti, pa vse do sporazuma z italijansko pošto za ohranitev uslug na hribovskih območjih.

Primeri izvajanja ukrepov v Avstriji so specifične ureditve za nakupovalne centre in supermarkete v ustreznih zakonih o urejanju prostora, mobilne službe (pomoč na domu, nega bolnikov, itd.), delno stacionarne službe (dnevni centri) in stacionarne službe (domovi za starejše občane, domovi za osebe s posebnimi potrebami) ter kombiniranje poštne službe z izvajalci lokalne oskrbe. Poleg tega je na Gradiščanskem v občinah, ki sodijo v območje veljavnosti Alpske konvencije, na voljo multiprofesionalen tim za pomoč pri demenci, organizacije "Pomoč na domu" Gradiščanska, ki obiskuje bolnike z demenco in njihove sorodnike neposredno v njihovem domačem okolju.

Švica ima zagotovljeno zelo visoko raven osnovne oskrbe. To velja zlasti za področje ponudbe javnega prometa.

Izmed številnih primerov je Slovenija izbrala program INTERREG IIIB - Območje Alp PUSEMOR, katerega cilj je ohranjanje javnih storitev na redko poseljenih gorskih območjih in v okviru katerega sta bila med drugim ustanovljena E-središče v Lučinah pri Gorenji vasi ter družabno središče v povezavi s turističnim centrom in lokalnim muzejem v Divači.

3.3.2.3. Stališča pogodbenic in opazovalcev

Ni navedb.

3.3.3. Podpodročje „Šolsko in poklicno izobraževanje in usposabljanje ter izobraževanje odraslih“

3.3.3.1. Splošno

Vse pogodbenice, ki so predložile nacionalna poročila, ohranjajo in razvijajo sodoben sistem šolskega in poklicnega izobraževanja in usposabljanja ter ustrezne programe izobraževanja odraslih na lokalni in regionalni ravni z upoštevanjem alpskih vidikov na vseh področjih izobraževanja. Švica ob tem poudarja, da je pri njih splošna sprejemljivost Alp zelo visoka.

<i>Šolsko in poklicno izobraževanje in usposabljanje ter izobraževanje odraslih</i>	
Ustvarjanje zadostne ponudbe izobraževalnih ustanov, vključno z ustreznimi učnimi sredstvi in pripadajočo tehnologijo	A, CH, D, I
Organiziranje izobraževalnih tečajev za odrasle	A, CH, D, I
Spodbujanje šolskih partnerstev	A, CH, D, I

Vse Pogodbenice izvajajo v deklaraciji „Prebivalstvo in kultura“ navedene zgledne primere za podpodročje „Šolsko in poklicno izobraževanje in usposabljanje ter izobraževanje odraslih“. Ali te ukrepe izvajajo tudi v Sloveniji, zaradi pomanjkljivih odgovorov ni bilo mogoče ugotoviti.

3.3.3.2. Primeri izvedenih ukrepov

V Nemčiji predstavljajo pomembne aktivnosti šolski projekti v okviru programa EU COMENIUS, ponudbe na ljudskih univerzah, prireditve Centra za okolje in kulturo v samostanu Benediktbeuern ter projekt „Prijetna.Dolžnost“ dežel Bavarske in Salzburga z namenom usposabljanja ljudi na področju neprofitnega kulturnega udejstvovanja.

K zglednim primerom šteje Italija protokol za ohranitev in razvoj šolskih storitev na hribovskih območjih Ministrstva za izobraževanje, univerzo in raziskave in regionalnega šolskega urada dežele Piemont, v okviru katerega se spodbuja med drugim uporaba novih tehnologij, ki zmanjšujejo razdalje in izolacija hribovskih šol, financiranje univerzitetnih programov in podiplomskih magistrskih specialističnih študijev za specifične poklice za hribovska območja, kot je denimo program II. stopnje Politehnične univerza Milano s področja načrtovanja za trajnostni razvoj hribovskih območij in hribovskih politik EU.

Avstrija navaja razvoj in izvajanje usposabljanja za pridobitev certifikata "gozd + kultura za posredovanje strokovnega znanja z namenom spodbujanja, načrtovanja in izvajanja regionalnih projektov s področja gozdne kulturne dediščine na Gozdarsko izobraževalnem centru Gmunden, ki ga razveseljuje veliko povpraševanje, sledijo dodatna usposabljanja, ki so prilagojena posamezni regiji, kot denimo v okviru spodnjeavstrijskega domoznanskega inštituta in okrepljeno sodelovanje Ministrstva za prehrano s omrežjem šol „Kulturni stik Avstrija“ Ministrstva za izobraževanje z uvajanjem vodilnih projektov, kot npr. „Živeti z obrtjo kmetov, lastnikov gozdov“ strokovne šole Warth.

V švicarskem alpskem prostoru obstajajo številne poklicne šole in gimnazije, v alpskih središčih pa tudi visoke strokovne šole. Poleg tega je izobraževanje za trajnostni razvoj tudi del učnih načrtov obvezne šole in izobraževanja ter dodatnega usposabljanja učnega kadra.

Slovenija navaja mrežo osnovnih šol, ki jo je ustanovil Park Škocjanske jame in v okviru katere učenci obravnavajo teme ohranjanja naravne in kulturne dediščine. V mrežo so vključene tudi izobraževalne ustanove iz sosednje Italije.

3.3.3.3. Stališča pogodbenic in opazovalcev

Ni navedb.

3.3.4. Podpodročje „Ponudba prostočasnih dejavnosti“

3.3.4.1. Splošno

Vse pogodbenice, ki so predložile nacionalna poročila, ohranjajo široko razvejano celoletno ponudbo kulturnih dejavnosti glede na možnosti ustrezno celoletno ponudbo prostočasnih dejavnosti za lokalno prebivalstvo. Italija dodaja, da na italijanskem alpskem območju ustanovljeni resorji za kulturo in prosti čas zagotavljajo osnovno tovrstno ponudbo. Te aktivnosti na institucionalni ravni dodatno podpirajo neprofitna združenja in organizacije. Avstrija opozarja, da zagotavljanje ponudbe kulturne in prostočasne dejavnosti zaradi intenzivnega turizma v državi ne predstavlja nobenega večjega problema. Turistične ustanove so v enaki meri na voljo tudi domačemu prebivalstvu. Švica navaja, da ponujajo v turističnih središčih posebno kulturno ponudbo, zlasti v glavni sezoni. V Sloveniji so predvsem občine tiste, ki na osnovnih šolah v večnamenskih prostorih zagotavljajo prostočasne dejavnosti.

<i>Ponudba prostora dejavnosti</i>	
Zagotavljanje ustreznih oblik prostora dejavnosti in ustanov, ki upoštevajo zlasti potrebe in povpraševanje prebivalstva kot tudi posebnosti posameznega območja	A, CH, D, I, SL
Večja podpora lokalnim kulturnim in športnim društvom	A, CH, D, I, SL
V primeru socialne in okoljevarstvene vzdržljivosti gradnja, vzdrževanje in obnavljanje objektov, namenjenih kulturnim in športnim dejavnostim	A, CH, D, I, SL
Spodbujanje udejstvovanja mladih na športnem in kulturnem področju	A, CH, D, I, SL

Vse pogodbenice izvajajo v deklaraciji „Prebivalstvo in kultura“ navedene zgledne primere za podpodročje „Ponudba prostora dejavnosti“.

Avstrija navaja nekaj drugih izvedenih ukrepov, kot je spodbujanje okolju prijazne sanacije planinske infrastrukture planinskih postojank in poti ter spodbujanje usposabljanja za pohodniške vodnike Združenja planinskih društev Avstrije.

3.3.4.2. Primeri izvedenih ukrepov

Nemčija in Švica postavljata v ospredje živahno lokalno in regionalno druženje v društvih. Italija se temu trendu pridružuje s primerom seznama, na katerega uvršča neprofitna društva gorske skupnosti parka Alto Garda Bresciano v Lombardiji, vključno z mesti srečanj in prostora dejavnosti, ki delujejo pod njihovim okriljem.

Drugo težišče vidijo Nemčija, Švica in Slovenija v spodbujanju športnih aktivnosti za mlade. V Nemčiji delo z mladino v športnih društvih spodbujajo z zagotavljanjem državnih dotacij v okviru pavšalnih dotacij posameznim društvom in povečanjem državnih subvencij s strani občin in kreditnih ustanov, v Švici pa so finančna sredstva za mladino in šport občutno povečali. Slovenija sodeluje pri Mladinskih igrah Alpe Jadran, ki potekajo vsako drugo leto poleti in pozimi.

Nenazadnje pa Nemčija navaja še kulturne prireditve, kot so Pasijonske igre Erl in Thiersee, Avstrija poudarja pomen upoštevanja otrok in mladih pri gozdarsko kulturnih dejavnostih, medtem ko Švica izpostavlja vzpostavitev "lokalnih gibalnih in športnih omrežij" za boljšo koordinacijo vseh akterjev, za optimiranje uporabe objektov in za ustvarjanje novih ponudb, primere takšnih omrežij pa najdemo v dolini Val Müstair in v kotlini Surselva, obe v kantonu Graubünden.

3.3.4.3. Stališča pogodbenic in opazovalcev

Ni navedb.

3.3.5. Podpodročje „Sporočanje in obveščanje“

3.3.5.1. Splošno

Vse pogodbenice, ki so predložile nacionalna poročila, ohranjajo in spodbujajo uporabo različnih oblik sredstev javnega obveščanja kot instrument ohranjanja kulturnih posebnosti alpskega prostora. Poleg tega olajšujejo dostop alpskega prebivalstva do sodobnih komunikacijskih sredstev in tehnologij.

<i>Sporočanje in obveščanje</i>	
Zagotavljanje prisotnosti sredstev javnega obveščanja tudi v oddaljenejših predelih Alp s strani javnih ponudnikov	A, CH, D, I, SL
Spodbujanje sporočanja in obveščanja v regionalnih jezikih	CH, D, I, SL
Ustvarjanje okvirnih pogojev za ponudbo tiskanih medijev v regionalnih jezikih	CH, D, I, SL
Spodbujanje poročanja o temah alpskega življenjskega prostora	A, CH, D, I, SL

Vse pogodbenice izvajajo v deklaraciji „Prebivalstvo in kultura“ navedene zgledne primere za podpodročje „Sporočanje in obveščanje“. Ali v Avstriji spodbujajo sporočanje in obveščanje v regionalnih jezikih in ali ustvarjajo okvirne pogoje za ponudbo tiskanih medijev v regionalnih jezikih, zaradi pomanjkljivega odgovora ni mogoče ugotoviti.

3.3.5.2. Primeri izvedenih ukrepov

Pobude širokopasovnih povezav so za vse pogodbenice ustrezno sredstvo za izboljšanje dostopa prebivalcev v alpskem prostoru do sodobnih komunikacijskih sredstev in tehnologij. Italija navaja oskrbo s širokopasovno povezavo v dolini Orco in Soana v Piemontu, ki je bila pripravljena skupno z majhnimi in srednje velikimi podjetji. V Švici je minimalno pokritje s širokopasovno tehnologijo sestavni del osnovne telekomunikacijske oskrbe, zato na območjih, kjer ni mogoče vzpostaviti ustrezne napeljave, zagotavljajo dostop do širokopasovnih povezav prek satelita. V Sloveniji se širokopasovne povezave prednostno vzpostavljajo na območjih, kjer imajo operaterji za to majhen interes ali pa ga sploh nimajo. Tako je bilo v Železnikih zgrajeno novo, 85 km dolgo širokopasovno omrežje z 869 priključki.

K medijski raznovrstnosti prispevajo tako v Nemčiji kot tudi v Švici in Sloveniji regionalne radijske in televizijske postaje. Skoraj vsi lokalni/regionalni programi prejemajo v Švici prispevek iz naročnin, ki lahko znaša tudi do 70 odstotkov obratovalnih stroškov. Kot protistoritev morajo te radijske in televizijske postaje izpolnjevati mandat oblikovanja programa, ki se nanaša na to območje oskrbe, v smislu javnega medijskega servisa.

Med predsedovanjem Alpski konvenciji v letih 2009 – 2011 je Slovenija s ciljno medijsko kampanjo širšo javnost seznanjala z načeli Alpske konvencije in njenih protokolov.

3.3.5.3. Stališča pogodbenic in opazovalcev

Ni navedb.

3.3.6. Podpodročje „Življenje skupnosti“

3.3.6.1. Splošno

Vse pogodbenice, ki so predložile nacionalna poročila, podpirajo medsebojno razumevanje in dialog v skupnem življenju različnih skupnosti na območju Alp.

<i>Življenje skupnosti</i>	
Ohranjanje in spodbujanje lokacij, namenjenih medsebojnemu spoznavanju	A, CH, D, I, SL
Spodbujanje projektov sodelovanja in izmenjave	A, CH, D, I, SL
Povečanje vrednosti prostovoljnega dela in sosedске pomoči	A, CH, D, I, SL

Vse pogodbenice izvajajo v deklaraciji „Prebivalstvo in kultura“ navedene zgledne primere za podpodročje „Življenje skupnosti“.

3.3.6.2. Primeri izvedenih ukrepov

Nemčija navaja sodelovanje Evroregij, vaške domove in blagovnico z rabljenim blagom „Podjetje, velika priložnost“ v Lindauu.

Italija omenja dva primera iz pokrajine Trento, „Plan sožitja“, načrt sobivanja, instrument politike za priseljence pokrajine, da se omogoči dialog med različnimi kulturami, identitetami in religijami, drug primer pa je javni razpis Centra za prostovoljske storitve za podporo dela prostovoljcev.

Tudi Avstrija postavlja podobne poudarke s spodbujanjem projektov centrov za prostovoljno delo in organizacije „GEMA/GREMO SKUPAJ-skupaj aktivni“ – ki predstavljajo aktivna mesta izmenjave, zlasti v Vorarlbergu, na Tirolskem, v Salzburgu, na avstrijskem Štajerskem in Koroškem, ter ponatis avstrijske izkaznice prostovoljcev in potrdila o prostovoljnem delu, s katerima se lahko dokažejo strokovne sposobnosti in socialne kompetence, ki so bile pridobljene z opravljanjem prostovoljnega dela, s tem pa se lahko izboljša sposobnost zaposlitev.

Za to pristojne politične organizacije v Švici izvajajo prireditve, ki spodbujajo socialno kohezijo države. Nekatere objavljajo literarna dela in učne materiale v treh uradnih jezikih države, kot denimo založbi „Service de presse suisse“ in „Fondazione Lingue e Culture“.

3.3.6.3. Stališča pogodbenic in opazovalcev

Ni navedb.

3.4. Področje „Gospodarski prostor“

3.4.1. Podpodročje „Regionalni razvoj“

3.4.1.1. Splošno

Vse pogodbenice, ki so predložile nacionalna poročila, uresničujejo posebno regionalno politiko, ki je usmerjena v uravnotežen, diverzificiran in samostojen regionalni razvoj prek trajnostne rabe obstoječih lokalnih potencialov in rabe novih socialnih in okolju prijaznih tehnologij. Italija dodaja, da specifične pobude dodatno dopolnjujejo posamezne regije z ukrepi, ki so predvideni v programih za razvoj podeželja Strukturnega sklada EU za obdobje 2007 – 2013. Avstrija izraža pomislek, da trenutno strategijo, imenovano „specifična regionalna politika“, vedno bolj nadomešča že dolgo znana trda infrastrukturna politika (gradnja elektrarn, predorov, žičnic/zaježitvenih jezer za zasneževanje, cest, itd.). S tem omogočajo prostorski razvoj, ki nima več skoraj nič skupnega z uravnovešenostjo, samostojnostjo in rabo endogenih potencialov. Za uresničevanje ciljev Alpske konvencije ostanejo torej le še tako imenovane „rezidualne površine“. Švica poudarja novo gospodarsko usmeritev Nove regionalne politike, ki spodbuja endogene potenciale in inovativne pristope, zlasti na gorskih območjih. Zahvaljujoč obstoju nove finančne kompenzacije (NFA) se lahko nova regionalna politika osredotoči na spodbujanje konkurenčnosti in dodane vrednosti ter na odpiranje in ohranjanje delovnih mest, hkrati pa bi hotela okrepiti regionalna središča kot motorje svojih regij. To poteka na pobudo regij in kantonov, predvsem medsektorsko in v funkcionalnih prostorih, ki presegajo

administrativne meje. V Sloveniji je podlaga za tekoče financiranje ustreznih regionalnih programov in projektov Zakon o spodbujanju skladnega regionalnega razvoja.

<i>Regionalni razvoj</i>	
Sprejemanje posebnih ukrepov za krepitev gospodarstva gorskih območij v vseh področnih politikah	A, CH, D, I
Krepitev pobud za spodbujanje razvoja turističnih dejavnosti, ki je sprejemljiv s sociološkega, kulturnega in okoljskega vidika	A, CH, D, I, SL
Spodbujanje regionalne politike, ki je usmerjena v posebne potrebe gorskih območij	A, CH, D, I
Posebni programi gospodarskega razvoja za mlade	A, CH, D, I, SL
Pospeševanje regionalnega razvojnega delovanja, ki si prizadeva okrepiti sodelovanje med kmetijstvom, gozdarstvom, obrtjo in turizmom ter drugimi deležniki v gospodarstvu	A, CH, D, I, SL

Pogodbenice izvajajo v deklaraciji „Prebivalstvo in kultura“ navedene zgledne primere za podpodročje „Regionalni razvoj“. To ne velja za Slovenijo, ki navaja, da ni sprejela posebnih ukrepov za krepitev gospodarstva gorskih območij v vseh področnih politikah in za spodbujanje regionalne politike, ki je usmerjena v posebne potrebe gorskih območij. Vendar pa je trajnostni razvoj gorskih območij v Sloveniji zagotovljen v okviru področnih politik, programov in načrtov.

Med drugimi izvedenimi ukrepi navaja Nemčija projekt „FIT for JOB – mobilno poklicno pomoč za mlade v deželni okrožju Lindau“, kjer se mladim posredujejo vajeniška mesta, mesta za opravljanje prakse in ukrepi nadaljnjega usposabljanja. Avstrija omenja kampanjo, ki jo vodi agencija Austrian Business Agency pod naslovom "Raziskovalna lokacija Avstrija", katere namen je izboljšanje zunanje podobe Avstrije v tujini kot raziskovalne lokacije s ciljem, da bi naselili več gospodarskih objektov s področja raziskav in razvoja v Avstriji. Švica na tem mestu navaja pobude za transfer znanja in tehnologije ter izmenjavo izkušenj v okviru "vzorčnih projektov trajnostnega razvoja prostora".

3.4.1.2. Primeri izvedenih ukrepov

Za Nemčijo so primerni zgledni primeri na tem mestu aktivnosti Središčnega urada za gospodarstvo in razvoj zahodi Allgäu za svetovanje podjetnikom, tistim, ki ustanavljajo svoja podjetja in podjetjem, ki se želijo na tem mestu ustaliti ter projekte programa LEADER+, kot denimo „Uživanje v Alpah v Allgäu“.

Italija omenja Akcijski načrt za hribovska območja 2009 dežele Lombardije, ki uresničuje strateške ukrepe za integracijo regionalnih politik na hribovskih območjih.

Za Avstrijo so odločilnega pomena ustanove regionalnega upravljanja, ki v okviru „omrežja za razvoj podeželja“ s sofinanciranjem programa EU LEADER med drugim razvijajo strategije z usklajenim in povezanim potekom vseh pomembnih regionalnih programov Evropske unije, dalje program „Učeče se regije“ Ministrstva za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano za vzpostavitev upravljanja znanja na podeželju ter nenazadnje priprava turistične strategije za narodne parke v smislu lastne "Task Force".

Švica nazadnje omenja projekte v okviru Nove regionalne politike, kot denimo „3 Chablais“ z namenom podpore lokalnega razvoja z valorizacijo naravne in kulturne dediščine, projekte regionalnega razvoja v okviru Uredbe o izboljšavi kmetijske strukture, kot so v St. Martin v

Wallisu in v Urnäschu v kantonu Appenzell Außerrhoden, pa tudi spodbujanje sodelovanja med podjetji pri gospodarjenju z gozdovi kot tudi pri prodaji lesa.

Kot primere izvedenih ukrepov Slovenija navaja krepitev pobud za spodbujanje razvoja turističnih dejavnosti, ki je sprejemljiv s sociološkega, kulturnega in okoljskega vidika ter posebne programe gospodarskega razvoja za mlade.

3.4.1.3. Stališča pogodbenic in opazovalcev

Ni navedb.

3.4.2. Podpodročje „Verige dodane vrednosti“

3.4.2.1. Splošno

Vse pogodbenice, ki so predložile nacionalna poročila, krepijo in razvijajo verige ustvarjanja dodane vrednosti za spodbujanje lokalnih in regionalnih proizvodov in storitev. V Sloveniji pa bi bilo mogoče storiti še več.

<i>Verige dodane vrednosti</i>	
Oblikovanje in uveljavljanje regionalnih blagovnih znakov, standardov kakovosti in sistemov označevanja kakovosti izdelkov in storitev, ki so značilni za alpsko območje	A, CH, D, I, SL
Podpora trženju lokalnih in regionalnih izdelkov	A, CH, D, I, SL
Spodbujanje oblik nadaljnjega izobraževanja na tem področju	A, CH, D, I, SL

Vse pogodbenice izvajajo v deklaraciji „Prebivalstvo in kultura“ navedene zgledne primere za podpodročje „Verige dodane vrednosti“.

3.4.2.2. Primeri izvedenih ukrepov

Nemčija navaja pobudo bela jelka v zahodnem Allgäu, s katero bi želeli z intenzivnim delom z javnostjo in z ustvarjanjem vzročnih objektov iz lesa bele jelke občutno okrepiti povpraševanje po lesu bele jelke, to pa bi posledično pomenilo ustvarjanje številnih delovnih mest in boljše dodatno vrednost za lastnike gozdov. Drugi projekt v okviru programa LEADER+ se nanaša na spodbujanje decentralizacije obnovljivih virov energije, kot denimo toplarna na biomaso v Kmetijskem izobraževalnem centru Landsberg am Lech, ki se oskrbuje z lesnimi sekanci iz regije. Poleg tega spodbujajo neposredno prodajo kmetijskih in obrtnih izdelkov, kot denimo v okviru ekomodela Achental.

Italija opozarja na projekt MILK, s katerim so strateško razvijali in spodbujali lokalno proizvodnjo alpskega mleka in sira v Furlaniji Julijski krajini in na avstrijskem Koroškem v okviru čezmejnega in s sredstvi EU v programu INTERREG IIIA Italija – Avstrija sofinanciranega projekta, ter na projekt „Alpi e mestieri/Alpes et métiers“, ki se je posvetil popisu in pospeševanju vloge posameznih verig obrtniških poklicev na italijansko-francoskem območju ob meji v Primorskih in Kotijskih Alpah.

Avstrija posebej postavlja v ospredje kot izvedene ukrepe projekt "Dopolnitev verig dodane vrednosti" agencije Austrian Business Agency z namenom identifikacije vrzeli v regionalnih in

sektorskih verigah dodane vrednosti, identifikacije možnih tujih kandidatov za zaprtje teh vrzeli ter priprave predlogov za nadzor poseljevanja, pobudo Avstrijske planinske zveze „Takšen okus imajo gore“, sodelovanje med planinskimi postojankami in proizvajalci lokalnih kmetijskih proizvodov, ter nenazadnje aktivnosti kmetijskega trženja na Tirolskem za močnejše povezovanje kmetijstva s trgovino ter kmetijstva s turizmom.

Spodbujanje trženja proizvodov regionalnega izvora s certificiranjem in zaščito označbe porekla v okviru kmetijske politike, verig dodane vrednosti v okviru Nove regionalne politike, kot denimo veriga dodane vrednosti za les v Toggenburgu, ter omogočanje certificiranja zaščitene geografske označbe (AOC) za gozdno-gospodarske proizvode s prilagajanjem Zakona o gozdovih pa so zgledni primeri, ki jih navaja Švica.

Slovenija z mrežo pobud pomembno prispeva k promociji proizvodov, značilnih za prostor med Alpami in Jadranom TIPI-NET, ter z blagovnimi znamkami Babica Jerca in Dedek Jaka, ki združujeta ponudbo visoko kakovostnih kulinaričnih izdelkov in izdelkov domače in umetnostne obrti škofjeloškega podežolja. Blagovni znamki sta dobili ime po babici Jerci in dedku Jaki, ki sta dala na razpolago svoje recepte in znanja izdelave.

3.4.2.3. Stališča pogodbenic in opazovalcev

Ni navedb.

3.4.3. Podpodročje „Zaposlovanje“

3.4.3.1. Splošno

Vse pogodbenice, ki so predložile nacionalna poročila, ustvarjajo okvirne pogoje za zadostno ponudbo delovnih mest in mešanih oblik dohodka, kjer je to potrebno. Švica pri tem opozarja, da je v odročnih dolinah družinski dohodek pogosto sestavljen iz zelo različnih virov (turizem, kmetijstvo in gozdarstvo, lokalna uprava, itd.). Slovenija navaja, da so se v zadnjem času okrepile dejavnosti za zagotavljanje možnosti dodatnega zaslužka za kmete.

<i>Zaposlovanje</i>	
Spodbujanje trajnostnih javnih/zasebnih vlaganj z namenom ustvarjanja novih delovnih mest, zlasti za visoko kvalificirane delavce	A, CH, D, I
Ustvarjanje okvirnih pogojev za pridobitev možnosti zaposlitve s primernim dohodkom	A, CH, D, I, SL
Izboljšanje socialne varnosti, zlasti za sezonske delavce	CH, D, I, SL

Vse pogodbenice izvajajo v deklaraciji „Prebivalstvo in kultura“ navedene zgledne primere za podpodročje „Zaposlovanje“ z izjemo Slovenije, ki ne spodbuja trajnostnih javnih/zasebnih vlaganj z namenom ustvarjanja novih delovnih mest, zlasti za visoko kvalificirane delavce. Ali se v Avstriji izboljšuje socialna varnost, zlasti za sezonske delavce, zaradi pomanjkanja informacij, ni mogoče ugotoviti.

Avstrija prišteva med zgledne primere teritorialne svežnje zaposlovanja, s katerimi se zagotavljajo okvirni pogoji za zadostno in privlačno ponudbo delovnih mest in mešane oblike dohodkov. Ti teritorialni svežnji zaposlovanja so pogodbeno dogovorjena regionalna partnerstva za povezovanje politike trga delovne sile in politike zaposlovanja z drugimi področji politike, da bi prispevali k izboljšanju položaja na trgu delovne sile.

3.4.3.2. Primeri izvedenih ukrepov

Nemčija navaja konkretno dejavnost Zveze za spodbujanje gospodarstva znotraj Urada deželnega sveta Traunstein.

Italija omenja finančne prispevke za mlade podjetnike na strukturno zaostalih območjih v deželi Piemont ter ustanovitev deželnega sklada za razvoj hribovskih območij in preprečevanje odseljavanja v deželi avtonomni pokrajini Trento.

Avstrija poudarja aktivnosti v okviru „omrežja za razvoj podeželja“, s katerimi si med drugim prizadevajo za trajnostno odpiranje delovnih mest ter za načrtne impulze za povečanje dodane vrednosti v regijah in podjetjih. Tako denimo v okviru prireditev „Destinacija GOZD“ sledijo cilju, da se opredelijo in nato na projektni ravni razvijajo turistični potenciali dodane vrednosti v okolju gozda.

Projekti „Brain Drain/Brain Gain – Beg možganov/beg zaslužka“ v kantonu Uri, odpiranje visokih strokovnih šol v alpskem prostoru ter priporočila za namestitev sezonskih delavcev Zveznega urada za stanovanjsko politiko so primeri izvedenih ukrepov, ki jih navaja Švica.

Slovenija opozarja na svojo aktivno politiko zaposlovanja, katere ukrepi segajo od podpore nezaposlenim pri doseganju poklicnih kvalifikacij prek subvencij delodajalcem za zaposlitev brezposelnih oseb do olajšav za ustanovitev podjetja.

3.4.3.3. Stališča pogodbenic in opazovalcev

Ni navedb.

3.5. Področje „Vloga mest in podeželja“

3.5.1. Podpodročje „Povezave med mesti in njihovimi okoliškimi regijami“

3.5.1.1. Splošno

Vse pogodbenice, ki so predložile nacionalna poročila, priznavajo pomen mest v Alpah, še posebej njihovo vlogo, ki jo imajo kot središča socialnih, kulturnih in gospodarskih storitev v sožitju z njihovim okoljem⁹.

<i>Povezave med mesti in njihovimi okoliškimi regijami</i>	
Pobude, namenjene krepitvi ozaveščenosti prebivalcev mest in podeželja o skupni odgovornosti za kulturno in naravno dediščino prihodnjih generacij	A, CH, D, I, SL
Sodelovanje med mesti ter med mesti in okoliškimi občinami v okviru izmenjave izkušenj in medobčinskih razvojnih projektov na nacionalni in transnacionalni ravni, katerih cilj je uresničevanje okoljskih in gospodarskih ciljev v sklopu Alpske konvencije	A, CH, D, SL
Pobude za učenje in obveščanje z namenom preprečevanja in reševanja konfliktov pri rabi prostora	A, CH, D

⁹ V točki V.1 se v standardizirani obliki vprašalnika za nacionalna poročila pogodbenic ni spraševalo posebej o doseganju ciljev Deklaracije "Prebivalstvo in kultura". Vendar lahko na osnovi izvajanja le nekaterih primerov izvedenih ukrepov, ki jih zajema deklaracija, brez dvoma sklepamo, da je priznavanje pomena mest v Alpah, kot je navedeno v opredelitvi, še kako pomembno.

Vse pogodbenice, ki so predložile nacionalna poročila, izvajajo v deklaraciji „Prebivalstvo in kultura“ navedene zgledne primere za podpodročje „Povezave med mesti in njihovimi okoliškimi regijami“. Vendar to ne velja za Italijo, ki ji trenutno niso znani ukrepi za sodelovanje med mesti ter med mesti in okoliškimi občinami v okviru izmenjave izkušenj in medobčinskih razvojnih projektov in tudi ne pobude za učenje in obveščanje z namenom preprečevanja in reševanja konfliktov pri rabi prostora. Tudi Slovenija navaja, da ne izvaja tovrstnih pobud.

Med drugimi izvedenimi ukrepi omenja Nemčija regionalni razvoj, Italija pripravo strateških načrtov za mesta in njihovo okolico, Avstrija študijo o zadovoljstvu podjetnikov na podeželju, katere izdelavo je naročilo Ministrstvo za gospodarstvo, Slovenija pa spodbujanje sodelovanja med sosednjimi občinami v zadevah skupnega interesa, kot so urejanje prostora, oskrba s pitno vodo in odstranjevanje odpadkov.

3.5.1.2. Primeri izvedenih ukrepov

Nekatere pogodbenice kot primere izvedenih ukrepov navajajo projekte v okviru evropskega transnacionalnega programa za Alpe. Tako Nemčija opisuje projekt INNOCITÉ za trajnostno izboljšanje konkurenčnosti majhnih in srednje velikih mest v alpskem prostoru v vplivnem območju velikih mestnih aglomeracij ter projekt CLISP za spodbujanje osveščanja o tveganjih v alpskem prostoru zaradi podnebnih sprememb ter za preprečevanje in zmanjševanje konfliktov zaradi rabe tega prostora, Švica pa na tem mestu omenja projekt CAPACities za krepitev potenciala majhnih alpskih mest z integrativnim in transnacionalnim pristopom in z razvojem inovativnih strategij razvoja mest, dalje tudi aktivnosti in povezave s sosednjimi večjimi mesti in močnejšimi regijami.

Poleg tega Nemčija omenja še združevanja občin, ki sodelujejo na področju turizma ali upravljanja z gospodarskimi conami, kot denimo regija Alpsee-Grünten z mestoma Sonthofen in Immenstadt ter občine Blaichach, Burgberg in Rettenberg.

Italija poudarja instrument strateškega načrta, ki so ga prevzela številna alpska mesta, in kot primer navaja strateški načrt mesta Cuneo in njegove okolice, ki predvideva specifične ukrepe za revitalizacijo hribovskih območij. K tem ukrepom sodi tudi ohranjanje in obnova zgodovinskih krajevnih središč in stanovanjskih zgradb v vaseh v srednje in višje ležečih legah.

Avstrija navaja na združenje „Alpsko mesto leta“ in vzpostavitev regionalnih planskih združenj, zlasti Zveze za planiranje Innsbruck in okolica.

Švica postavlja v ospredje tristransko konferenco o aglomeracijah, ki so jo organizirali država, kantoni, mesta in občine, ter različne vzorčne projekte in aglomeracijske programe na temo poselitve in prometa, denimo v Churu ali Brigu, čezmejno pa je slednji projekt potekal v okviru društva Werdenberg – Kneževina Lihtenštajn.

Slovenija omenja akcijo čiščenja planinskih poti ob koncu sezone, ki so jo pred štiridesetimi leti začeli dijaki tolminske gimnazije in ki se je medtem razvila v vseslovensko tradicijo in se razširila na vse slovenske gore, in ki vzgojno vpliva na obnašanje v gorah.

3.5.1.3. Stališča pogodbenic in opazovalcev

Ni navedb.

3.5.2. Podpodročje „Povezave med mesti znotraj in zunaj območja Alp“

3.5.2.1. Splošno

Vse pogodbenice, ki so predložile nacionalna poročila, vzpostavljajo in krepijo povezave alpskih mest z mesti in velemesti zunaj alpskega območja, da bi tako zagotovile stike in izmenjavo informacij med alpskim prebivalstvom ter zunajalpskimi gospodarskimi, znanstveno-raziskovalnimi in kulturnimi središči. Avstrija pri tem opominja, da sodelovanje še zdaleč ne zajema vseh mest.

<i>Povezave med mesti znotraj in izven območja Alp</i>	
Prostovoljno sklepanje dogovorov med alpskimi teritorialnimi skupnostmi in ustanovami zunaj območja Alp	A, CH, D, SL
Programi za izmenjavo in obiske študentk in študentov ter dijakinj in dijakov v okviru partnerskega sodelovanja med alpskimi in zunajalpskimi mesti v zvezi s specifičnimi strokovnimi temami	CH, D, I, SL
Vzpostavljane partnerstev med alpskimi in zunajalpskimi mesti in občinami za izmenjavo informacij in predstavitev primerov dobrih praks	CH, D, I, SL

Vse pogodbenice, ki so predložile nacionalna poročila, izvajajo v deklaraciji „Prebivalstvo in kultura“ navedene zgledne primere za podpodročje „Povezave med mesti znotraj in zunaj območja Alp“. Medtem ko Nemčija, Švica in Slovenija izvajajo vse tovrstne ukrepe, pa to ne velja za Italijo, ki navaja, da ne pozna prostovoljnega sklepanja dogovorov med alpskimi teritorialnimi skupnostmi in ustanovami zunaj območja Alp ter za Avstrijo, ki ne navaja podatka glede programov za izmenjavo in obiske študentov ter mladih v okviru medmestnih partnerstev med alpskimi in zunajalpskimi mesti in glede partnerstev med alpskimi in zunajalpskimi mesti ter občinami glede izmenjave informacij in predstavitev primerov dobrih praks.

3.5.2.2. Primeri izvedenih ukrepov

Nemčija navaja partnerstva med mesti in občinami ter jezikovne šole, Avstrija omenja dejavnost DS alpskih dežel in različne projekte INTERREG, Švica poudarja inštitucijo Združenje mest in konferenco kantonov ter program izmenjave med jezikovnimi regijami, vendar ne ločeno med Alpami in ravninskim območjem, Slovenija pa omenja tretji Mladinski parlament Alpske konvencije, ki je zasedal marca 2008 v Mariboru.

3.5.2.3. Stališča pogodbenic in opazovalcev

Ni navedb.

3.5.3. Podpodročje „Vloga podeželja“

3.5.3.1. Splošno

Vse pogodbenice, ki so predložile nacionalna poročila, priznavajo pomen alpskega podeželja kot raznovrstnega, heterogenega in samostojnega gospodarskega, naravnega in kulturnega prostora ter podpirajo integrirane strategije, ki so prilagojene razvojnim možnostim¹⁰.

¹⁰ V točki V.3 se v standardizirani obliki vprašalnika za nacionalna poročila pogodbenic ni spraševalo posebej o doseganju ciljev Deklaracije "Prebivalstvo in kultura". Vendar lahko na osnovi izvajanja le

<i>Vloga podeželja</i>	
Zagotavljanje in podpora sodelovanju in izmenjavi izkušenj med podeželskimi območji	A, CH, D, I, SL
Razvoj političnih strategij za izkoriščanje endogenih potencialov in sinergij ter kreativnega regionalnega okolja	A, CH, D, I, SL
Zagotavljanje enakovrednega dostopa do infrastrukture, informacij in znanja z namenom krepitev podeželja v konkurenci pridobivanja najboljše lokacije	A, CH, D, I, SL

Vse pogodbenice, ki so predložile nacionalna poročila, izvajajo v deklaraciji „Prebivalstvo in kultura“ navedene zgledne primere za podpodročje „Vloga podeželja“.

3.5.3.2. Primeri izvedenih ukrepov

Nemčija, Italija, Avstrija in Slovenija navajajo inštitucije regionalnega razvoja, kot denimo akcijske skupine programa LEADER. Poleg tega Nemčija omenja akcijski načrt „Bavarsko podeželje“ in mednarodno omrežje podeželskih regij „Rur@ct“, Avstrija poudarja s strani transnacionalnega programa EU za alpsko območje sofinanciran projekt ACCESS za dostopnost do ustanov splošnega pomena v hribovskih območjih, Švica pa dodaja številne projekte v okviru Nove regionalne politike ter različne vzročne projekte „Sinergije na podeželju“.

3.5.3.3. Stališča pogodbenic in opazovalcev

Ni navedb.

nekaterih primerov izvedenih ukrepov, ki jih zajema deklaracija, brez dvoma sklepamo, da je priznavanje pomena vloge podeželja v Alpah, kot je navedeno v opredelitvi, še kako pomembno.

4. Zaključki

Analiza predloženega gradiva je pokazala, da je Deklaracija „Prebivalstvo in kultura“ sicer pravno neobvezujoč dokument, vendar pa njene cilje v veliki meri izvajajo tiste pogodbenice, ki so predložile nacionalna poročila. To velja tudi za sedemdeset ukrepov, ki jih kot primere navaja deklaracija, in ki jih te pogodbenice izvajajo skoraj v celoti. Takšna angažiranost dokazuje velik pomen, ki ga te pogodbenice pripisujejo socialnoekonomskim in socialno-kulturnim vidikom pri izvajanju celostne politike za varovanje in trajnostni razvoj alpskega prostora.

Pokazalo pa se je tudi, da izvajanje Deklaracije ne poteka povsod na enak način. Na majhnem prostoru so včasih postopki različni, pa tudi izmenjava izkušenj in sodelovanje sta omejena na določene regije. Vzrok za to je po eni strani dejstvo, da imajo pogosto cilji in ukrepi Deklaracije za določene alpske regije različen pomen, po drugi strani pa dejstvo, da lokalni akterji Deklaracijo slabo poznajo.

Poleg tega se številni ukrepi in dejavnosti, ki jih vsebuje Deklaracija „Prebivalstvo in kultura“, izvajajo brez upoštevanja Deklaracije ali Alpske konvencije. Samo pripadnost območju Alpske konvencije v številnih primerih še ne sproži posebnih dodatnih ukrepov. To pa v sebi skriva nevarnost, da prav v časih, ko grozi izguba struktur, posebnosti alpskega prostora ne bodo upoštevane in da bo alpski prostor razpadel na številne posamezne interese. Tudi iz tega razloga je odločujočega pomena nosilce interesov s področja politike in gospodarstva ter lokalno prebivalstvo seznanjati z vsebinami Deklaracije, uveljaviti deklaracijo kot instrument socialnega, kulturnega in gospodarskega razvoja alpskega prostora v sozvočju z zavarovanim in trajnostno obdelanim okoljem, prizadetim pa nuditi možnost sodelovanja. Seveda pa morajo biti za izvajanje Deklaracije na razpolago tudi človeški in finančni viri.

Politična področja, na katera se nanaša deklaracija, so toliko pomembnejša, saj se veliko izzivov, s katerimi se sooča alpski prostor, dotika prav neposredno njih, kot denimo vpliv demografskih sprememb na povezave med mesti in njihovimi okoliškimi regijami ter na zaposlovanje, vpliv podnebnih sprememb na poselitvene pogoje in strukture in na ponudbo prostočasnih dejavnosti, ali vpliv globalizacije na življenje skupnosti, verigo dodane vrednosti in na povezave med mesti znotraj in zunaj območja Alp. Poglabitev vsebine deklaracije s skupnimi aktivnostmi pogodbenic, v okviru katerih bi le-te obravnavale navedene aktualne teme, bi lahko bil nadaljnji element za krepitev Alpske konvencije. Tovrstne skupne aktivnosti bi se lahko izvajale tudi v povezavi z aktivnostmi Delovne skupine Demografija, ki je bila ustanovljena na X. Alpski konferenci v Evianu¹¹.

V tem smislu je Deklaracija „Prebivalstvo in kultura“ ključni dokument Alpske konvencije, katere prostovoljno izvajanje je razveseljiv znak tega, da so pogodbenice, ki so predložile nacionalna poročila, pripravljene sprejeti politične izzive socialnoekonomskih in socialno-kulturnih stebrov trajnostnega razvoja, s čimer bi Alpska konvencija postala polnovreden instrument trajnostnega razvoja alpskega prostora.

¹¹ Glej sklep k TDR B4, točka 2 X. Alpske konference

Datum predložitve nacionalnih poročil o izvajanju Deklaracije “Prebivalstvo in kultura”

	de	fr	it	sl
Austrija	17.12.2009	17.12.2009	17.12.2009	17.12.2009
EU				
Francija				
Italija	16.12.2009	03.02.2010	03.02.2010	03.02.2010
Liechtenstein				
Monaco				
Nemčija	28.08.2009	01.09.2009	15.09.2009	28.08.2009
Švica	20.01.2010	12.07.2010	12.07.2010	12.07.2010
Slovenija	04.10.2010	04.10.2010	04.10.2010	04.10.2010

V tabeli je prikazan čas predložitve poročila in prevodov. Rok za predložitev nacionalnih poročil je bil v skladu s točko 7, druga podtočka sklepa v zapisiku 12. seje Odbora za preverjanje 15. december 2009. Vsa poročila so bila pripravljena v standardizirani strukturi, ki jo je pripravil Odbor za preverjanje (dokument AC X/B2/3).